

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Egyúttal a Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklye-múzeum, Abony városi, alsófejérmegyei, bácsmegyei, Baja városi, szolnokdobokamegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehér-megyei, gömörmegei, hontmegyei, kolozsvári, marosvásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márcz. 15. állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnökök Esterházy Miguel gr., Finály Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Miklós, Huszár Sándor br. Kóváry László, Martin Lajos dr. Sárkány Ferencz, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN.

az ereklye múzeum őre.

Imre Sándor Mátyás-huszár, szül. 1830. megh. 1895. decz. 25-én.

Szerkesztőség hid-u. 15. sz. alatt, emeleten, kiadóhivatal, hová a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklye-Múzeum helyiségében.

A m. posta-takarékpénztár clearing és cheque forgalmában a kiadó-hivatal száma **3213**.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Ára negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

A lap az első évfolyamtól megrendelhető. — Díszes borítékba kötve az I. II. és III. évfolyam ára 15 frt.

Egyes szám ára 20 kr.

TARTALOM:

	Oldal
Gál Sándor a Velics Károly cikkeiben Benedek Istrántól Régi honvédek végnapjai Szabadságharczbeli honvédek gyászlapja	201 202 206
Társas estélyek:	
XXXVIII. és XXXIX. Társas estély	202
Honvédegyletek köréből:	
Öreg honvédek gyűlése. — A kolozsvári honvéd egylet. — A kolozsvári honvéd egylet. — Öreg honvédek a miniszterelnöknél	202—204
Halálozások:	
Bláhó József. — Beck János. — Bereczki Máté. — Béles Pál. — Bodoki és szőkefalvi Fodor Gábor. — Ferencz József. — Horner Henrik. — Imreh Sándor. — Irinyi József. — Kalmár Antal. — Kovács József. — Kőrös Gyula. — Kovács M. János. — Gy.-Csomafalvi Madarász Lajos. — Marsó Mór. — Pachor István. — Péntek József. — Rákosi János. — Váraljai Simon Dániel.	204—206
Gyászlapok:	
Kalmár Antal. — Imreh Sándor	207—208

BORITÉK TARTALMA:

Bekötési táblák. — Melyik ujságot járassuk? — Az 1848—49-iki „Magyar Szabadságharcz Története“ — Magyar Nemzet Története. — Urak és hölgyek számára egyaránt érdekes lap. — A Történelmi Lapok előfizetőihez. — Eladó zeneműtár. — Öreg honvédek képei a milleniumon. — Hirdetés.

Bekötési táblák az 1848—49. Történelmi Lapok 1892., 1893., 1894. és 1895. évi folyamának bekötésére jan. elejétől kezdve, darabonként 80 krral megrendelhetők a kiadóhivataltól. A bekötési tábla diszes kiállításalkészült. Az 1892-ik első évfolyam táblája vörös angol vászon, az 1893. év folyam táblája fehér. Az 1894. évfolyam táblája pedig zöld angol vászomból készül. Az 1895. évi folyam bekötési táblája ismét piros lesz A m. é. folyamok bekötési táblái olcsó, elegáns és izléses kiállításáért előfizetőink körében nagy keresletnek örvendtek. E táblába kötve, a Történelmi Lapok bármely szalon asztalnak diszét képezi. A tábla első lapján arany nyomással koszoru által övezve foglal helyet Magyarország és Erdély külön-külön álló czimere, melyet felül, szent István koronája foglal össze. Ez alatt disz betűkkel a lap czime, a szerkesztőség s az évfolyam van feltüntetve. E felírást, a tábla szélein izléses fekete nyomású körzet veszi körül. A tábla hátsó lapján vaknyomású ékitmények foglaltatnak. A tábla sarkára az első lapon foglalt felirat van arany nyomással helyezve. E felhívást azért tartjuk szükségesnek most idejében közölni, hogy olvasóinknak módjuk legyen az ideje korán való megrendelésre s tájékozva legyünk a készitendő példányokszámára nézve.

Melyik ujságot járassuk? Az Ország-Világot mert az a leg tartalmasabb, legszebb, legolcsóbb képes heti-

lap. Közül bőven szép novellákat, regényeket, verseket, ismeretterjesztő, szórakoztató cikkeket; képeiben bemutatja hétről-hétre a napi történet nevezetesebb eseményeit, érdekesebb alakjait, a művészet jelesebb termékeit. Elsőrendű írók írják, kitűnő művészek rajzolják minden számát. Van rendes zene-melléklete, állandó divatrovata Karácsonyi számában pedig, mely különben is kétszerez terjedelemben, gazdag tartalommal, gyönyörű illusztrációkkal jelenik meg, új regénycsarnokot indít meg, sorra bemutatva a hazai és külföldi regényirodalom legjelesebb termékeit. Ennek a regénycsarnoknak ez évben megjelent részait a januárban belépő előfizetők ingyen megkapják, nem különben a gazdag tartalmú, érdekes karácsonyi számot is. Az Ország-Világ gondos, kitűnő szerkesztése Váradai Antalnak, a kiváló írónak érdeme, a ki körül a munkatársak egész serege csoportosul, hogy a lapot minél érdekesebbé, változatosabbá, minél szebbé tegyék. Az Ország-Világ előfizetési ára negyedévre 2 forint, félévre 4 frt. Az előfizetések a kiadóhivatalnak küldendők (Budapest, V. Hold-u. 7. sz.) A kiadóhivatal mutatványszámokat ingyen küld, tessék csak egy levelező lapon hozzá fordulni.

Az 1848—49-iki „Magyar Szabadságharcz Története“ című nagyszabású munkából most jelent meg a 49. füzet, melyben Gracza György a Debreczenbe való menekülést írja rendkívül élénken.

A füzet egykoru képei ezek: Részlet a moóri csatából. Menekülés Debreczenbe 1849. január elején. Kossuth Lajos hivatalos pecsétje. Kirohanás Komáromból 1849. febr. 24. Petőfi nyugóhelye. Götz osztrák tábornok halála a váci csatában 1849. ápril 10-én. Részlet a temesvári csatából. Rómer Flóris. Jozefstadti magyar foglyok, Laky Döme, Illésy Sándor, Sillye Gábor, Keszi Hajdu Lajos.

A „Magyar Nemzet Története“ Szalay és Baroti kiváló értékű munkájából most jelent meg a 22. füzet, melyben Nagy Lajos uralkodása van elbeszélve. A füzet műmelléklete remekül reprodukálja Benczúr Gyulának azt a Hunyadi László bucsuja cz. híres festményét, a mely a nemzeti muzeum képtárának egyik legfőbb ékessége. A szövegbe nyomott illusztrációk is nagy számuak, és egytől egyig igen érdekesek.

Az I. kötet megjelenésével a munka fele teljesen készen lesz. A rendelések a kiadó céghez intézendők. Wodianer F. és fia. Lampel Róbert. András u. 21.

Hölgyek és urak számára egyaránt érdekes lap a „Képes Családi Lapok“ című szépirodalmi és ismeretterjesztő képes heti lap, mely tartalmaz regényei elbeszélései, humoreszkjei, rajzai és költeményei által országszerte nagy népszerűsége tett szert. Emeli a lapot a „Hölgyek Lapja“ című melléklet is melyben párisi divatképek találhatók valamint minden számában alkalomszerű és kimerítő leírást hoz a divatról. A „Képes Családi Lapok“ 52 számában újból egy sereg jó nevű író és költő munkáit találjuk. A „Képes Családi Lapok“ előfizetési ára egész évre 6 frt. félévre 3 frt. negyedévre 1. frt. 50. Mutatványszámokat kívánatra ingyen és bérmentve küld a kiadóhivatal. Budapest, V. ker. Hangász utca 14. Sajat házában.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Am. posta-takarékpénztár clearing- és cheque-forgalmában a kiadóhivatal száma 3213.

Felolvasó szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklye-múzeum őre.

A lap szellemi és anyagi részét illető közlemények az ereklye-múzeum őre czímére küldendők.

Szerkesztőség:
Kolozsvár, hid-u. 15. sz., emelet.
Telefon sz. 244.

Előfizetési díjak:
1/4 évre 1 frt, 1/2 évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.

A Történelmi Lapok az évi utolsó száma a szerkesztő bizottság határozatából decz. 15-e helyett decz. 31-diki kelettel jelenik meg. Ez intézkedést szükségessé tette az, hogy a folyó év decz. második felében bekövetkezett halálozásokról beküldött tudósításokat még az ez évi folyamba befoglalni lehessen, mert a decz. havában történt gyász esetektől a következő évi folyamba foglalt gyász hírek időbeli zavart idéznek elő főleg olyan esetekről beküldött tudósításoknál, melyeknél dátumát egyáltalán meg sem említi a beküldő tudósító. Ez eljárással a szabadságharcz férfainak elhunytáiban az évben említik fel a történelem számára, a melyen felmerült. Ez intézkedés különben nem foly be a lap további menetére mert az 1896. évfolyam 1. száma már jan. 1-én kiadatik.

Gál Sándor a Velics Károly cikkeiben.

Tekintetes Szerkesztő Ur! Cluj / Central University

Becses lapjában a „Történelmi Lapok“ idej 5—6., — kezdődőleg, s a 20. számban bevezetett — e czim alatt „Jegyzetek az 1848—49-ik évi eseményekről Lászlófalvi Velics Károly 1848—49-iki honvéd-százados urtól egy igen érdekes s valóban elolvasásra méltó közlemény jelenik meg.

A többek közt Gál Sándorról lévén szó, cikkiró ötlet különczködő, s kihívó egyénnek festi. Gált ősmerte Magyarország, Erdély, s különösen ősmertük mi székelek, de minthogy ez a kifejezés az embernek egyéni természetét érinti, arra csak annyit lehet mondani: de mortuis aut bene, aut nihil.

Azt mondja, hogy Gál Sándor Constantinápolyban is megfordult, állítólag Kossuth megbízásából, hogy a magával hozott bizonyos lázító kiáltványokat Erdélybe a székelységhez becsempéssze; cikkiró engedelmevel mi akkor midőn a haza érdekében valamely fölhívás kibocsátatik — ha eredménytelenül is, — nem lázító, hanem más czimen tanultuk azt mondani, egyéb iránt ez az egyén fölfogásától függ, non est disputandum. Azt írja, hogy Gál Sándornak ezen föllépése az ott levő emigratio tekintélyes tagja által kétségbe vonatott, hogy az eljárásai igazolása végett megtartott gyűlésen nem jelent meg, eljárását még gyanusabbá tette.

De oly jellemes ember, mint Gál Sándor volt, — ki a haza szentségére eskü alatti titoktartási fogadást tett; hozhatta-e titkát egyszerre többeknek tudomására, nem azért mintha a gyűlésen jelenlevőkben kétségeskednék — de egy véletlen perczen egy cseléd által is kiszivároghatott volna, bizonyára nem tehette, s mégis minden ovakodása daczára meg történt, mert éppen Constantinápolyból lett a tett Bécsbe denuntialva, honnan a vizsgálat nyomozó számai még korán kilettek terjesztve.

De tulajdonképpen fölszóllalásomra — a történelmi igazságnak megóvása érdekében is — okot az szolgáltatott, hogy cikkiró közleményében azt írja, hogy Váradi Józsefet, kit Gál Sándor a kiáltványoknak Erdélybe való becsempészésével megbízott, Horváth Mihálylyal Maros-Vásárhelyt végezték ki“ ezen állítása vastag tévedésen alapszik, mert Váradi József 1854. április 19-én Sepsiszt.-Györgyön bitófán lelte nemzeti mártir-halálát*) Horváth Mihály név a Váradi, illetőleg a Makk-féle mozgalomban nem szerepel, hanem igenis Horváth Károly, ki Török János és Gállfy Mihály társaival Maros-Vásárhelyt a Posta-réten 1864. márczius 10-én végeztetett ki az abszolút hatalom kegyhajhászó bérenczei által.**)

A drága nemzeti mártirhalált szenvedettek örök emlékét a Magyar Nemzet kegyeletes tisztelettel fogja megőrizni.

Továbbá azt írja: hogy „maga Gál Sándor is szánandó rossz véget ért, különczködő, kihívó szokásaival s Turinban pusztult el“ hogy mennyiben van ebben is igaza cikkirónak, szolgáljon bizonyosságul a következő püspöki bizonyítvány, melynek eredetije kezemenél van:

Joseph Marino sacrae Theologiae et u. s. Doctor Canonicus Theologus, — Cathedralis Ecclesiae Nucerinae Paganorum, Jam Pro vicarius Generalis Defuncti Episcopi, nunc sede, vacante Vicarius generalis capitulorie.

Universis et singulis has nostros testimoni oles litteras lecturis visurisve, notum facimus atque testamur: D. Alexandrum Gál quondam Francisci filium emigrantem Tribunalum sen Colonellum ungarum, caducam in hoc eivito tute fini isse vitam sub die 17 Junii 18 sexagesimi sexti, eiusque cadaver sequenti die sepultum fuisse in caemeterio publico-vulgo Campo santo. Quae omnia colliguntur ex libro mortuorum Parochialis Ecclesiae sub titulo I. §. corporis Christi hoyos met civitatis. Datum Nuceriae Paganorum die 19. Julii anni 1871. Vicarius generalis capitularis. Joseph canonicus theologus Marino up.

Hogy Gál Sándor az 1848—49-iki szabadságharcokban minő szerepet vitt, azt a részreahajlatlan történetíró megfogja örökíteni, s a nemzeti kegyelet megfogja őrizni emlékét.

Azt hiszem, hogy cikkiró fennt idézett és irt bizonyítékaimat csak tudomásul fogja venni, s ennek reményében — bárha nem szivesen teszsem, de mert hogy egy 1848—49-es honvéd, egy más már elhunyt 1848—49-es szabadságharcokban kimagasló férfit, székel atyánkfia fölött a valóság elferdítésével oly kicsinylőleg nyilatkozott.

Csik-Szereda, 1895. Deczember 1.

Benedek István

1848—49-beli honvéd hadnagy
jelenleg a csikmegyei honvéd-egylet elnöke.

*) Lásd Orbán Balázs Székelyföld leírása III. kötetét.

**) Lásd Orbán Balázs Székelyföld leírása IV. kötetét.

TÁRSAS ESTÉLYEK.

XXXVIII. társas estély. November 15-én a szokott helyen összegyűltek a következők: Szabó Sámuel, Szucsáky Imre, Persián Gerő, Nagy Pál, Balázs József, Császár Dávid, Császár Dávidné, Böckel Károly, Kömötsi József, Spaller Károly, Gy. Sipos Károly, Sárdy Lőrincz, Nedoroszték János, Münszter Ede, Esztegar Kristóf, Gazy József, Biró József, Bocskor Lajos. 2 frt 20 krt, a Hegyesi alapítványra gyűjtöttek. A társaság három tagját Gy. Sipos Károlynét. Esztegar Kristófot és Császár Dávidot a társaság emlékérmével kitüntették. Az eddig tartott 38 estély közül ez az első, a melyen a muzeum öre nem vehetett részt. A muzeum egyleti alapszabályok ügyében a fővárosban időzött.

XXXIX. Társas estély. A decz. 15. társas estélyen szép számban gyűltek össze a honvédegylet tagjai s a hazafias eszmék ápolói és fenntartói. Két újonnan megjelent tagot: *Czirják* János 73 zászlóaljbeli tizedest és *Végh* Lajost Nedoroszték János üdvözölte a társaság nevében, azután *Császár* Dávidné urnót kérték fel, hogy a társaság jelvényét melleikre tűzze. A társaság örömmel konstataálta azt, hogy a jun 15. összejövetelen tervbe vett ama feladat megoldatott, hogy a székelyvértanuk pihenő helye kikutatassék kijelentették többen, hogy a helyszínére rendezendő közelebbi kirándulás alkalmával részt vesznek a menetben. Eljenzés mellétt szavaztak köszönetet Schmiel Dávid bányabirtokosnak, az emlék felállítására vonatkozó szép ajánlatért. Az estély folyamán felmerült az, hogy Kolozsvárt van egy 1848—49 beli ágyu. Ennek kikutatására és a muzeum számára megszerzésére s a jövő összejövetel alkalmával mindezekről jelentéstételre felkértezt Végh Lajos és a muzeum öre. Az elhunyt *Kalmár* Antal főhadnagyról is megemlékeztek azután. A muzeum öre ismertette e puritán férfiú csendes működését a hazafias ügyek körül. A muzeumban lajstromba és csoportokba szedte a honvédek képeit, mindenkiről külön kártyákon leírást készített, pállimokba szedte a nagy idők szereplőinek életrajzait s egyéb okmányait. E szép munkálkodásában betegsége akasztotta meg, mely betegsége rosszabbra fordult s elvitte a derék férfiut. *Kalmár* volt az, a ki felvetette azt a gondolatot, hogy az egyes városok jelöljenek ki temetőikben egy-egy darab földet, hová az elköltöző honvédekemetnek, hogy azok, a kik az életben együtt küzdöttek a nemzet jogaiért, haláluk után is egy csoportban pihenhessenek a temetőben. S az ily helyek közepére nagyobb városokban mauzoleumot lehetne emelni, mely gyásznapok évfordulója napján bucsujáró helye lenne a fiatalságnak, színhelye a kegyeletes ünnepnek. Ez az indítványa mejelent a „T. L.” 1894 ik évi 173. lapján s a hazai sajtó is nagy elismeréssel közölte. *Kalmár* halála felett osztatlan részvétét nyilvánította a közönség minden körben. A papilapok életrajza 48—49-re vonatkozó tétéleit részletesen közölték s a *Budapest* az elhunyt bajnok arcképét is bemutatta. A jelenlevők e megemlékezést tetszéssel fogadták. *Kalmár* Antal emlékét fenntartó alaphoz 3 frt. 85 krral járultak. Elhatározták azután, hogy „*Háromszék önvédelmi harcza*” című könyvre ismerőseik körében megrendelőket fognak gyűjteni. A társaság fél 11 órakor oszlott szét.

Jelen voltak: Nedoroszték János, Szucsáky Imre, Táncczer János, Végh Lajos, Esztegar Kristóf, Czirják János, Bocskor Lajos, Császár Dávid és neje, Kuzskó István.

Régi honvédek végnapjai.

— A Kisfaludy-Társaság ülése. —

A maga rendes, nagyszámu közönsége jelenlétében-

tartotta meg decz. 18-án ülését a Kisfaludy-Társaság, az akadémia első emeleti termében. Az ülés legérdekesebb pontja Degré Alajosnak felolvasása volt Emlékiratairól mu tatott be egy részletet: A régi honvédek végnapjaiból.

Az ülésen, melyben Gyulai Pál elnökölt, első sorban Beöthy Zsolt főtitkár tett jelentést folyó ügyekről, s beterjesztette a társaság a jövő évi ügy rendjét, amely szerint a jövő évi tagválasztó közgyűlés pedig február 5 én, az ünnepélyes közgyűlés pedig február 9-én lesz. A felolvasó ülések február 26-án kezdődnek s minden hónap utolsó szerdáján lesz egy-egy ülés.

Ez után Heinrich Gusztáv tartott előadást a bolygó hollandiról. Ismertette a hollandi regényét és mindazt, amit ennek a kommentálására, magyarázására meg irtak. A mese fölelevenítése és költői zománcczal való fölruházása Heiné től ered. Szólt azután az előadó Wagner Rikhárdról, ki ezt a témát Heine nyomán egy nagy zenei alkotásban használta fel.

Beöthy Zsolt négy költeményt olvasot fel Dalmady Győzöttől. E költemények: „A magyar nemzet imája”, „Anyá köny”, „Lányom rozsafája” és „Két gyermekre”.

Ezután következett Degré felolvasása. Nagy közvetlenséggel, s mint a régi honvéd, nagy tárgy szeretettel olvasott fel érdekes részleteket a régi honvédek végnapjairól. Klapkáról szólt először, a ki sohasem félt a haláltól, a kitől a halál is futott a csatatéren, a ki nem a csatatéren halt meg, hanem a kit éjjel lopva ágyban lepett meg a halál.

Elbeszélte, hogy Klapka temetésére Szapáry Gyula miniszterelnök mindössze is 200 frtot akart utalványozni a rendelkezési alaphól. Eötvös Loránd báró nem engedte át az akadémia előcsarnokát, mert — Klapka nem volt akadémikus. A muzeum előcsarnokát Pulszky Ferencz át akarta ugyan adni a ravatal fölállítására, de a miniszterelnök ezt is megtagadta. A régi honvédek központi bizottsága nagy zavarban volt a teendőik iránt s ekkor jött a rendőrség utasítása, hogy a halottat ki kell vinni a temetőbeli halottasházba. Ez rendőri aszszisztenccziával meg is történt. Bekövetkezett az a rettenetes valóság, hogy szabadságharcunk dicső hősenek holtteste nem kapott helyet Magyarországnak fővárosában . . .

Szomoruan említi föl azután Degré, hogy Batori Schulcz Bódog s vele együtt sok más kiváló szabadsághős nyomorban, elhagyottságban végezte az életét. Klapka temetése aztán mégis nagy díszszel ment végbe, de hát — kérdi Degré — hol maradt el onnan az új honvédség. Talán mégis csak megérdemlett volna egy honvéd díszszázadot az a tábormók, a kit az oroszok, sőt az osztrákok is nyíltan elismertek hadviselő félnek, s a ki midőn dicső védelem után Komáromot elhagyta, bántatlanul maradhatott volna itthon is. A régi világ eltűnt, — sóhajtott föl végül Degré — új világ támadt, új irányza tokkal, új eszmékkal . . .

A fölolvásokat s kivált az utolsót a közönség zajos tapsokkal fogadta.

A zárt ülésen elhatározták, hogy Varga Ottó történeti munkájának kiadják a Lukács Krisztinaféle 500 frtos díjat. Kimondották végül, hogy az üresedésben levő két levelezői tagsági hely betöltésére vonatkozó ajánlatok deczember 31-ig küldendő a titkári hivatalhoz.

„Magyar Hirlap”

HONVÉDEGYLETEK KÖRÉBŐL.

Öreg honvédek gyűlése. Az 1848—49 es honvédek orsz. központi bizottsága nov. végén Péchy Tamás

elnöklése alatt ülést tartott. A honvédmehházi bizottságba Lakatos Miklós országos képviselőt választották meg. Péchy Tamás elnök kijelenti, hogy a miniszterelnök december 18-án délelőtt 11 órakor fogadja a honvédek küldöttségét a miniszterelnöki palotában. Erről a vidéki egyesületek is értesítettek, úgy, hogy valószínűleg igen tekintélyes számu küldöttség fogja átnyújtani az országos honvédgyűlés kérvényét. Az ujévi üdvözlöt is a küldöttség adja át a miniszterelnöknek. Elnök fölkéri Csatóry Lajos dr. alelnököt, hogy a kérvény szövegét nézze át, hogy rövid idő alatt leírható legyen. A honvédegyesületek millénárius történetét akarják megírni az egyesületnek s ennek megírására Mikár Zsigmondot kérték fel. Csatóry Lajos óhajtja, hogy a monográfia megírassék, de abból maradjanak ki keserűségek és vitakérdések. Vadnay Károly azt hiszi, hogy már lehetetlen ennek a nagy munkának neki menni. Az idő elfogyott. Az illető kor történetének megírására úgy sem hivatottak az illető kor szereplő emberei. Ezek irjanak memoárokat s azokat hagyják az utókorra. Az adatokat majd kiválasztja és feldolgozza az utókor. Az ülés ily értelemben határoz.

A kolozsvári honvéd egyesület decz 8-án d. u. vál. gyűlésén az egész ország honvédeit érdeklő ügyet tárgyalt. Péchy Tamás által leküldött azt a feliratot vette tárgyalás alá, a melyet az ország honvédei a miniszterelnöknek küldöttségileg átnyújtanak. A gyűlés a tervezet első részét egyelőre elhagyandónak tartja. A felterjesztés 1. pontját az igazolás meghosszabbítására nézve elfogadja. A 2. pontot, a honvédmenedékházra való részét szintén elfogadja azzal a kiegészítéssel, hogy *Kolozsvárt rendeztessék be második honvéd menedékház, A honvéd özvegyek ellátására vonatkozó 3 ponthoz szintén feltétlenül hozzá járul. A honvédek ellátásáról szóló 4. pontot így kívánja kiegészíteni; Közhonvédeknek adassék 9 frt. tizedeseknek 12 frt. őrmesternek 15 frt. havi ellátási díj, a főtisztekre vonatkozó javaslatot elfogadja. Előbbire nézve az a megokolása, hogy a nemzet, a szabadságharcz katonáinak „holtig tartó becsületes ellátást” kívánt adni a 48-ban kifejezésre jutott s acceptált intencziók szerint. Ez a becsületes ellátás a kormány által csak úgy foganatosítható, ha egy szegénynek legalább 30 krt. juttat a kezébe, melyből kenyér, egy kevés főzelék s a türhető ruházat szállás költségeit koldulás nélkül fedezheti.*

Az 5. pontnál a közhonvédek adóminiumát 6 frtban a főtisztekét 12 forttal állapítja meg a gyűlés az adórendszer alapján a mely szintén a legnagyobbul foltózó szabó alapadója is Kolozsvárt 6 frtot tesz ki.

A 6. pontra nézve, a honvédsegítő egyesület alapján külön kezelését meghagyandónak tartja. E testület ez alaptól volna hivatva a honvéd özvegyi temetési általányokat fizetni, miket szabályai szerint eddig teljesített, most azonban a min. elnökség segítő bizottsága teljesíteni vonakodik. Ez volna hivatva, ott a hol az állam rideg szabályaival a nyomort enyhíteni nem tudja, a humanizmus elveit gyakorolni a bajtársak körében. E testületet az egyesület felkéri: tudassa segélyezési modozatait hogy tagjai igénybe vehessék.

A 7. pontra nézve a portó mentesség kieszközlését szükségesnek tartja és felkérendő egyuttal a miniszterelnöki iroda, hogy a honvédegyesületek pillanatnyi segélyezéseire 50 frt ellátmányt, irodai költségek fedezésére pedig egyesületenként 20—60 frt irodai álalányt tegyen folyóvá elszámolás mellett.

Végül a választmány hibáztatja azt, hogy e fontos iratot leküldik az egyesületnek e hó 6-án s azt kívánják, hogy 3 nap mulva a választmányok véleményeiket már az elnök kezébe juttassák, különben úgy tekintik, hogy

a kérvény szövegét elfogadták. Ez hibás intézkedés, és e miatt az egyesületek netáni késedelmelkedése semmi esetben sem vehető beleegyezésnek.

Óváczió. Szep óváczióban részesítették decz. 8-án a kolozsvári megyei és kolozsvári honvéd-egylet tagjai érdemes elnöküket Szabó Samu tanárt. A választmányi gyűlés végén Perzsián Gerő szász-fenesi orvos és választmányi tag tolmácsolta az új választmány nevében a bajtársak háláját és köszönetét azért a sok áldozatot, időt, munkát, fáradságot igénylő lelkes munkásságért, melyet az ősz elnök szegényebb sorsu bajtársaik érdekében oly lankadatlan buzgalommal teljesít és a melynek a mostoha körülmények daczára is napról-napra látható szép eredményei vannak. Kifejezte azt a szeretetet és ragaszkodást, melylyel a választmányi tagok és bajtársak elnökük iránt viseltetnek és kérik nemes buzgalom ügyük javára a jövőre nézve is. Az öreg professzor megilletődött a bajtársak e gyöngéd figyelme által, szívesen köszönte meg, hangoztatva, hogy kevés egyesület tudja felmutatni azt a szép érdeklődést és összetartást, a mit a kolozsvári egyesület, melyet derék választmányi tagjainak nemes buzgalma, mindig tömeges összetartása tett az országban minta egyesületté. Kérte a tagoknak jövőre is az eddigi buzgalomát, mert akkor minden akadályon győzedelmeskedni fognak, A jelenlevők az elnököt többszörsen megéljenzették.

A kolozsvári honvédegyesület decz. 8-án délután gyűlést tartott. A gyűlésen Kisfaludy Lajos okmányait a központtól visszakeri. Csillag Sámuel nyugdíjas rendkívüli segélyt kér. Vistai Székely Márton 27 zászlóaljbeli honvéd igazoltatni óhajtja magát. Tizenhárman voltak Vista községből honvédek. 8-an a csatateren lelték halálukat a többiek hazajöttek, de ezek is elhaltak már, ez él még csupán. Méra község igazolt honvédei közül honvéd voltát igazolják Simon János, Simon György, Kozma György. A községi előljáróság ezekkel jegyzőkönyvet is vettetett fel. Szathmári György 75 zászlóaljbeli honvéd is kéri a szerény nyugdíját. Igazolva van 196 t. a. a régi időkből. Az egyesület mindezeket eligazította. Tárgyalta ezután a székely honvédek siremléke ügyét is elismeréssel s hálával vette előzetes tudomásul, hogy Schmiel Dávid kőbánya-tulajdonos tavasszal az emléket saját költségén felállítani sziveskedik. E tárgyban egy előzetes kirándulást is elhatároztak a kőbánya tulajdonossal a helyszínére. Ezen a kiránduláson részt vesz az elnökön kívül az egész választmány. A gyűlésen jelen voltak: Szabó Samu elnök, Biró József alelnök, Vincze István, Mamicza János, Böckel Károly, Persián Gerő, Stark Lajos, Nedoroszték János, Bay János és Sándor János.

Öreg honvédek a miniszterelnöknél. Decz 18-án fogadta báró Bánffy Dezső miniszterelnök a 48-as honvédek küldöttségét, amelyet az öreg honvédek ügyének föllendítéseért küldött hozzá a 48-as honvédek ez idej országos gyűlése. A küldöttséget Péchy Tamás országos belső titkos tanácsos vezette. Péchy, miután megköszönte a miniszterelnök érdeklődését, melyet az öreg honvédek sorsa iránt tanusít, előadta az országos gyűlés megbízásából formulázott kérelmeket. Kérte a miniszterelnököt, hogy a honvéd igazolások gyakorlása hagyassék meg továbbra is a honvéd-egyesületek hatáskörében; kérte továbbá a honvédmenedékház kibővítését, a nyugdíjak alapjául szolgáló jövedelmek felemelését és kérte különösen, hogy az 1849 után 1867 ig kötött házasságokból származó özvegyek szintén részesíttessenek az állami támogatásban.

A miniszterelnök igen nyájas szavakban mondott köszönetet a bizalomért, melylyel az öreg honvédek hozzá fordultak. A kérelmek tekintetében, habár nem tett

is mindenben pozitív ígéretek, azt kijelentette, hogy elutasító választ egyáltalában semmiben sem ad. Megígérte, hogy ha nem lehet is általánosan fölemelni a nyugdíjakat, kiszabásukban az öreg honvédekre kedvezőbb mérték alkalmazására fog törekedni. Igen kedvezően nyilatkozott a miniszterelnök az 1849 után létrejött házasságokból származó özvegyek ügyéről is.

A küldöttség nagy meglepéssel hallgatta a miniszterelnök szavait, valamint azt a kijelentést, hogy az előadott kérelmek tárgyában január második felében vagy februárban irányadó öreg honvédekkel érteletet fog tartani. A tisztelgés végén az öreg honvédek lelkesen megéljenztek a miniszterelnököt.

HALALOZÁSOK.

Honvédegyleteket, munkatársainkat és lapunk barátait kérjük: szíveskedjenek a halálózásokról egy-egy rövid tudósítást írni s a gyászjelentést az ereklye-muzeum számára esetről-esetre beküldeni.

Blahó József, 1848—49-es honvédtüzér december 24-én a közkórházban Nagyváradon örök álmra hunyta szemeit. A 78 éves korában elhunyt öreg katona általánosan ismert alakja volt Nagyváradnak, hol a polgártársak jóindulata tette elviselhetővé rá nézve az öregség nyomorát. Blahó mint tüzér harcolta át a szabadságharcot s kilencz csatában vett részt.

Beck János Gyöngyösön — mint odaváló levelezőnk írja — karácsony második ünnepén temették el Beck Jánost, 78 esztendőes öreg honvédet, a ki csekély nyugdíjából és ösmerőseinek segítségével élte végső napjait. A szabadságharc alatt mintegy ötven gyöngyi társával lett honvéd és számos ütközetben vett részt. Temesvárnál és Aradnál megsebesült, de sebeiből kigyógyulva ismét részt vett a küzdelemben. Ott volt Komárom vár védőinek sorában és csak a vár feladása után hagyta el a várat.

Bereczky Máté. Ismét egy tagja dőlt ki a puritán gárdának Bereczky Máté, hazánk legnagyobb pomologusa 1824-ben született, szegény szüléktől és nélkülözések között fejezte be tanulmányait 48—49-ben végig küzdötte a szabadságharcot, két évig mint kertész bujdosott. Itt szerette meg a gyümölcsfát, a melyet jobban lehet idomítani, a mely hálásabb mint az ember. Azután nevelő lett Sármezey Antal csanádmezei birtokosnál Mező-Kovácsházán. Itt rendezte be országos hírű, sok száz fajt magában foglaló gyümölcsös kertjét, és itt is élte le egész életét. A gyümölcsészetet a legmagasabb szakértelemmel tizte és a szaklapokban megjelent ezirányú cikkei alapvetők voltak Magyarországon. A kiváló férfiúról a Történelmi Lapok nagy érdemű munkatársa Lövey Klára tollából közelebbi számunkban hozunk részletesebb közleményt.

Béles Pál. Esztergom megye Dágh községében élte napjait Béles Pál 48-as honvéd. Végig küzdötte a szabadságharcot, részt vett sok csatában s mindig kitüntette magát vitézségével. Sebet is kapott, úgy, hogy keresetképtelenné lett s leánya, Horváth Bertalanné adott neki lakást, élelmet, de csak addig, míg pénzzel tudta megfizetni a gyermekének szeretetét. Az öreg honvéd vagyontalan lett s ettől kezdve — mint a B—t decz. 21. sz. írja, leánya kegyetlenül bánt vele, sőt többször meg is ütlegelte. A község előljárósága erre felszólította a vagyonos asszonyt, hogy bánjék emberségesen édes-ajvával, de ez nem hereditett a figyelmeztetésre. Mult vasárnap megint perlekedett a nyolcvan éves aggastyánnal, a kit aztán kidobott az utcára. Másnap reggel megfagyva találták itt az öreg Pált s a rozlelkű asszony nem is titkolta, hogy mit cselekedett édes atyjával. Az öreg

honvéd temetéséről is a községnek kellett gondoskodni mert a leánya egy fillért sem akart a költségekre adni. A falubeliek sem hagyták annyiban a dolgot s az esetet feljelentették Reviczky Győző főszolgabírónak, a ki az ügyet áttette a büntető járásbíróhoz.

Bodoki és szőkefalvi Fodor Gábor 1848—49-es honvéd, Bpsten meghalt. Gyászolják: özv. Fodor Gáborné szül., Kovács Eleonora mint neje Fodor Ida férje, zett Szabó Endréné és ennek gyermekei, Fodor Géza-Fodor Domokos, Fodor Anna és Fodor Endre mint gyermekei. Fodor Miklós mint testvére és gyermekei.

Ferencz József birtokos, volt 48-as honvédtiszt 87 éves korában meghalt Szegszárdon. Kiterjedt, nagy család gyászolja a megboldogultat.

Horner Henrik, 48-as honvéd, A szabadságharc egyik derék vitéze, harangöntő halt meg a napokban Nagyváradon, 72 éves korában. Az öreg ur friss kedélyéről és egészséges humoráról egy pompás történetet elevenítenek most fel. Valami közeli falu románjai harangot csináltattak nála. A kontraktusba azonban minden áron bele akarták venni, hogy a mester ötszáz évig jótt áll a harangért.

— No? — kérdezte a bíró.

— Talán sok lesz — hömmögött a mester. Mondjuk háromszáz.

— Akkor megyünk máshová, méltatlankodott a deputáció.

— Hát négyszáz esztendő elég lesz? — alkudott tovább.

— Négyszázkilenczvenkilencz sem — makacsodtak.

Mit volt mit tennie, aláírta a szerződést.

Tegnapelőtt este eszébe jutott a furcsa kötelezvény, Beleíratta a testamentumába.

„Ha az Ur 2392-ik esztendejéig a harang jó lészen az én kontraktusom is érvénytelen lészen.

Imreh Sándor Mátyás-huszár. Megilletődve vettük és olvastuk kiváló és derék munkatársunknak előttünk váratlan és elszomorító haláláról az alábbi gyászlevelet:

Már özvegy Imreh Sándorné, szül. Zsidó Mária és leánya Imreh Gizella, mélyen megszorodott szívvvel jelentik a maguk s több közeli és távolabbi rokonok nevében, hogy a jó férj és forrón szerető apa:

K.-szentmiklósi **Imreh Sándor** 1848—49 iki honvéd, a marosvásárhelyi ref. kollegiumi nyomdavezető, egyházi tanácsos f. hó 25-én éjjeli 12 óra-kor életének 66-ik, boldog házasságának 33-ik évében hosszas szenvedés után, megszűnt élni.

Hült tetemei folyó hó decz. 27-én d. u. 2 óraker fognak a ref kollegiumi épületben lévő lakásáról a háznál tartandó reformátusok egyszerű szertartása szerint, a helyi r. katolikusok sírkertjében levő családi sírban elhelyeztetni. Béke poraira! Marosvásárhely, 1895. decz. 26

Imreh Sándor össze volt forrva a Történelmi Lapokkal. Szorgalmas, lelkes munkatársa volt.

Imreh Sándor első sorban folyt be a „Történelmi Lapok“ megindításába is. Ugy történt, hogy e lap eszméje Hóry Béla kolozsmegyei árvaszéki elnöknel, egy novemberi vasárnap ebéd alkalmával fogamzott meg. Az nap este véletlenül találkozott a muzeum óra a Biasini vendéglőben, Petőfi egykori szálló helyén Imrélvel. Kikerlte a véleményét. Ő biztatta, hogy egy ily lap megnyeri azt a pártolást, a mely fenmaradásához szükséges. Biztatta, hogy 10 előfizetőt okvetlen megnyer Marosvásárhelyt is és szellemileg is támogatni fogja.

Tíz helyett bevonult negyvennel s mintha a nemzet is pártolását az ő buzgóságához akarta volna szabni,

épen négyszeresen haladta felül azt a számot az első félévben, melyet a lap fennmaradásához, mint minimumot azon az estén kitűztek.

Imreh Sándor mint szegény székely fiu jött be Kolozsvárra. Iskola helyett a nyomdába került. Itt a szedő szekrényből tanulta megismerni a nyomtatott betűket. A kéziratokról az írott betűket. Tanítója soha sem volt, ő autodidakta az az saját szorgalmából képzett egyén volt. Folytonosan tanult. A nyomdászat terén korszerű ujitásokra fűzetes munkákban tett javaslatokat. Egy ily fűzete ez év nyarán jelent meg.

Az elhunynak éles megfigyelő képessége volt, kitűnő emlékező tehetsége, és könyved előadási modora; a szabadságharcz történet irodalma sok olyan becses adatot bir tollából, a mi különben veszendőbe ment volna. A mit irt, az nemcsak mint adat értékes, hanem mint olvasmány is kellemes.

Életrajzi adatait, szabadságharczbeli szereplését, működését a történeti adatok gyűjtése körül, a kiadott gyászjelentésben foglaltuk össze.

Irinyi József a gyufa feltalálója Kisenyiczkei Irinyi József e hó 17-én meghalt. Vértes biharmegyei községben, hol kis birtokának jövedelméből elédeglét már régóta, mint elfeledett ember. Irinyi szakember volt a vegyészeti tudományokban Világra szóló találmánya a gyufa. Találmányából azonban nem húzott semmi hasznot, mert egy német kollegája elleste tőle a titkot s mielőtt Irinyi fölléphetett volna találmányával, már a német javában gyártotta a czündhölczlit, önmagát adván ki nem csak gyártónak, hanem föltalálónak is. A 79 évet élt Irinyi igen gyakran maga beszélt el ismerőseinek, hogy mily egyszerű módon jött rá a gyufakészítés titkára. Fiatal korában a bécsi egyetemet hallgatta s otthon nagy előszeretettel foglalkozott különféle vegytani kísérletekkel. Egy sikertelen kísérletezés után a megmaradt vegyi részeket a kályha mögé dobta. Egyszerre csak észreveszi, hogy a kályha mögül kékes láng lobban fel. Odaszaladt, megnézi az égő anyagokat s látja, hogy a láng a foszfor és kén érintkezéséből származott. Rögtön tovább folytatta kísérleteit, s csakhamar sikerült neki előállítani olyan vegyületet, a mely a mai kénes gyufa alkatrészeit képezi. Készített is tüstént néhány szál gyujtót s az utczára érve, találkozott egy bécsi vegyész ismerőseivel, a kinek nagy örömmel mutatta találmányát. A német szerfölyt kíváncsi volt megtudni, hogy mik az alkatrészei a gyujtónak, mire ő bevezette egy boltba, kért foszfort és ként s a gyufát pár perc alatt előállította. A német sokkal élelmesebb volt Irinyinél. Rögtön nagy mennyiségű gyufát készített s a zseniális találmánynak csakhamar az egész császárvárosban hire futott. Mindenki magasztalással emlegette a német vegyész nevét s Irinyi hiába bizonyított, hogy ő az igazi feltalálója, a németek nem engedték elvitatni maguktól ezt az érdemet. Irinyi azután visszajött Magyarországra s hivatalt vállalt. Irinyi József a régi világból való tipikus magyar ember volt. Sohasem viselt mást, mint magyar öltözetet. Sohasem kevert idegen szókat jóízű elbeszéléseibe, melyeket mindenkor oly érdekléssel tudott előadni, hogy órák hosszaiig is szívesen elhallgatták. Különösen érdekesek voltak szabadságharczbeli merített történetkéi, csataleirásai, melyeknek mint *48-as honvéd szemtanuja*, részese volt.

Kalmár Antal öreg honvéd-főhadnagyot impozáns részvét mellett temették el decz. 12-én délután. A ravatalt a rokonok, barátok és jó ismerősök koszorui halmozták el.

A temetésen nagyszámu közönség vett részt. Gyász lobogó alatt jelentek meg az öreg honvédek, kik be-

mentek a halottas-szobába s még egyszer és utolsószer kezét szoritottak a ravatalon pihenő bajtárral. A temetésen a testületben a nagyidők férfiai közül a következők voltak jelen:

Szabó Samu egyleti elnök, Biró József alelnök, Nagy Lajos alelnök, Nagy Pál számtanácsos-jegyző, Göllner Antal főhadnagy, Wégh Bertalan ezredes, Vajasdi Lajos Mátyás-huszár, Girsik János oszt tanácsos, dr. Abt Antal egyetemi tanár, Böckel Károly honvéd tizedes, Takács András, Szamosi József, Persián Gerő orvos (Szász-Fenes), Tóth Mihály honvéd, Kelemen Márton erdőmester 11 zászlóalj. tizedes, Bay János főhadnagy, Szász Lajos hadnagy, Czakó József őrmester, Mamicza János altiszt, Nedoroszték János honvéd, Bocskor Lajos őrmester, Tóth Mihály tizedes, Ecsedy István, Sándor János, Széles Dénes nyug. bánya főnök, Borbély Mihály honvéd. Knapieszky Kazmér a lengyel legió honvéde, Halászi János honvéd, Szucsáky Imre tüzemester Komárom várából, Urlaki Péter honvéd, Bakos István, Vincze István Majlát Antal, Koleszár János, Lászlóczky Péter, Laszlóczky Sámuel, Mester József, Kisfaludi Lajos.

Az öreg honvédeken kívül a közelet számos kiváló hazafiát is ott láttuk, kik eljöttek, hogy leróják a kegyelet adóját a nagyidők egyik letűnt, bajtársa iránt. A közönség soraiban a következők neveit jegyeztük fel: Lázár Aurél főügyési helyettes, Bartha Miklós országgyűlési képviselő, Hory Béla Kolozsmegye árvaszéki elnöke, Mózes András tanár, Mjazovszky Károly m. k. erdőmester s másokat.

A sirnál Szabó S. honvéd-egyleti elnök bucsuzott el a szeretett bajtárstól, ki mindenütt ott volt, hová a kötelesség szolitotta, de csendes, szerény természete minden nyilvános szerepléstől távoltartotta. Egyet azonban még sem kerülhetett ki: hogy bajtársai, mint társas összejöveteleik egyik legszorgalmasabb látogtóját elismerő oklevéllel tüntessék ki s emlékére az ereklye-múzeum kezelése alatt egy kis összeget helyezzenek el alapítványképen. Ezt fogják még koszoru megváltás czimén filléreikkel ezután is gyarapítani. Nyugodjék csendesen!

Azután elhantolták. S a nagy idők még élő tanuinak száma eggyel ismét kevesebb.

Kovács József kőmives-pallér 48—49 honvéd decz. 23-án d. u. 6 órakor Kolozsvárt meghalt. Decz. 26-án temették el d. u. 3 órakor nagy részvét mellett mellett Nagy-utca 58. sz. lakásáról. Az elhunyt 84 éves volt.

Khór Gyula, könyvnyomdatulajdonos, 1848—49-es honvédtiszt, hosszú szenvedés után decz. 20-án Budapesten elhunyt.

Kovács M. Jánost, a szervita atyák nesztorát — decz. 13-án helyezték örök nyugalomra a budapesti szervita rendház sirboltjában. Csak most, halála után tudjuk minő hazafias szív dobogott benne a kolostor falai közt. A szabadságharcz Egerben érte a derék szerzetest s azonnal beállott a nemzetörök közé, csákót tett a fejére és házról-házra járva, buzdította a fiataliságot a haza védelmére. Mikor Kossuth Lajos egri beszéde után körutat tett vele a városban, egy öreg gyümölcsárus aszszony sebbel lobbal szalad elébük. Egyenesen Kossuth Lajos elé állott és „illendőséggel megkérte a nagy hazafit, hadd csokolhassa meg a kezét azért a szép szavallatért.” — Mikor Egeresen elterjedt a hír Schlich előnyomulásának, bejárta a várost és hatalmas szóakolalataival buzdította a népet, hogy ássanak sánczokat a verpeléti völgyben. Az őrsereget maga vitte a völgybe és ott egész nap vezette az ásási munkálatot, melyekben maga is részt vett, hogy ez is buzdításul szolgáljon népnek.

Az egriek valósággal imádták, mert ideális lélekkel csüngött a haza függetlenségén, mely egyedüli álma, vágya volt. Öregkorára visszajött Budapestre és zajtalanul élte napjait a rendházban. A legutóbbi időkben élénken érdeklődött minden hazafias mozgalom iránt s a múlt emlékeiben keresett vigasztalást. A budapesti rendház megmagyarosítása volt a legkedvesebb terve s a magyar prédikációk meghonosítása az ő érdemét képezi. Maga is nagy szónok volt s még hetven éves korában is elragadóan tudott beszélni s szónoklatainak mindig hazafias hangot adott. A szónokok között két példányképe volt: Kossuth Lajos és Albach páter.

Gy.-Csomafalvi Madarász Lajos nyug. kir. adótárnok és 1848—49-ki honvéd százados élete 79-ik évében hosszas szenvedés után végelgyengülés következtében folyó hó 5-én d. u. $\frac{1}{2}$ órakor Székely Udvarhelyt meg szünt élni. A boldogult testét decz. 7-én d. u. $\frac{1}{2}$ órakor a róm. kath. sirkertbe öröknyugalomra helyezték. Gyászolják: Dr. Madarász Imre, Madarász Mari, Madarász Veronika; gyermekei: Madarász Irén, Madarász Beatrix, Madarász Félix Varró Berta, Varró Mariska, unokái.

Marssó Már volt 1848—49-iki honvéd, nyug. gazdatiszt és nyug. kir. járásbírósi irnok folyó évi deczember hó 9-én reggeli $\frac{1}{2}$ órakor 66 éves korában, hosszas szenvedés és a halotti szentségek ájtatos felvétele után Egerben jobblétre szenderült. A boldogult hült tetemei folyó deczember hó 10-én délután 3 órakor a Fájdalmas Szüzről nevezett sirkertben örök nyugalomra helyezték. Gyászolják Özveggy Marssó Mórné szül. Balogh Mária és gyermekei: György, László, Margit, András, Olga és Mária.

Pacher István szabadkai v. pénztári nyug. ellenőr 1848—49-es honvédaltiszt f. hó 15-én hunyt el rövid szenvedés után Szabadkán 65 éves korában. Mint 15 éves ifju állt be a honvédséghez és véres csatákban szolgált a világsi fegyverletélig, honnan Viddinbe emigrált és később hazajött.

Péntek József 11. zászlóaljbeli nyugdíjazott tizedes decz. 30-án délben 2 órakor Kolozsvárt meghalt. Temetése ujév első napján d. u. volt. A temetésén az elhunyt hidelve uj-utcza 19. sz. lakásán testületileg jelent meg a bajtársak megirikult kolozsvári csapata. Nyugodjék békével.

Rákosi János szabadságharczbeli honvéd e hónap 8-án elhunyt Felső-Csernátonban, Háromszék megyében.

Váraljai Simon Dániel, volt 48-as honvédfőhadnagy okt. 8-án meghalt Maros Ilyén. A boldogult végig küzdött az egész szabadságharczot. Az osztrák hadseregből jött át mint egyszerű káplár a mieinkhez; a 11-ik zászlóaljhoz került, hol vitézsége által csakhamar kitüntette magát s elnyerte a főhadnagyi rangot. A hetvenes években a honvéd-menház lakója volt, a honnan kikerülve, fiánál talált menedéket. A derék hős örök álma legyen csendes.

Szabadságharczbeli honvédek gyászlapja.

A kolozsvári orsz. történelmi ereklye-muzeum öre lankadatlan kitartással gyűjti az öreg honvédek emléktárgyait, jegyzeteit, életrajzi adatait, arcképeit és gyászlapjait; mindezeket csoportosítja, lajstromozva rendezi a jövő számára, hogy minden darabot kézügyben, könnyen találhassanak fel a kutatók. E művelet közben java-

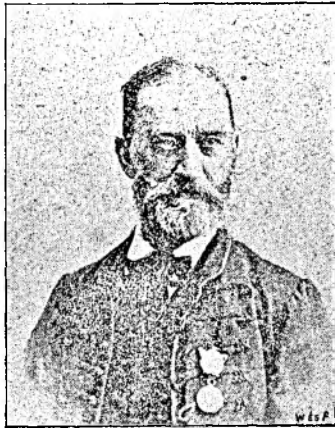
solta a muzeum igazgatóságának, hogy a koronkint elköltöző öreg honvédekről a család vagy testületek által kiadott gyászlapokon nyomattassék ki az elhunyt honvéd 1848—49-beli szereplése rövid leírásban, de a csaták vagy más történelmi események helyének vagy idejének pontos kitüntetésével. Az ily gyászlapok nem csak ereklye értékkel bírnak a kegyeletes utódok kezében, de a nagynapok egy-egy részletéről is pontos felvilágosítást nyújtanak a hátra maradottaknak. Az igazgatóság helyesnek találta a gondolatot és ajánlotta, hogy a kezdeményezés a kolozsvári honvéd-egyletnek ajánltassék.

Időközben Szadeczky Lajos dr. egyetemi tanár a nélkül, hogy ez idea felmerültéről hallott volna, elhunyt édes apja: Szadeczky Sámuel 1848—49. tüzérhadnagy Pusztafaluban (Abauj-megye) történt haláláról teljesen olyan gyászjelentést írt, a milyen kiadásának szükségessége a muzeum igazgatóságában felmerült. E gyászjelentés szövege megjelent a Történelmi Lapok 1894. évfolyam 220 lapján. Ez az eset is azt bizonyítja, hogy a gondolat helyes volt s azt a honvédegyletek, testületek és családok figyelmébe ajánlani szükséges.

A honvédek elhunytáról szóló gyászlap kiállításánál ajánlotta a muzeum öre a kolozsvári honvédegyletnek azt is, hogy a mennyiben ezt technikai vagy más dolgok engedik, az életrajzon kívül tétessék reá a gyászlapra az elhunyt arcképe is. Így jelent meg a nemrég elhunyt Kalmár Antal főhadnagy és a kolozsvári honvédegylet választmányi és igazgatósági tagjának gyászlapja. Ezt a Történelmi Lapok jelen száma egyidejűleg jeles munkatársunk Imreh Sándorról kiadott gyászjelentéssel bemutatja. Együttal, miután a kezdeményezés az öreg honvédek körében öltött testet és az öreg honvédek emlékei fenn tartására s kapcsolatban ezzel a nagy idők magyarázatára szolgál, s miután e két esetet megelőzőleg Kossuth Lajosról adatott még arcképpel ellátott gyászlap, kijelentjük mikép azt óhajtjuk, hogy a gyászlapok ilyen kiállítása, kizárólag az öreg honvédek részére vétessék igénybe.

S. F.

A fentebbiekkel kapcsolatban a szerkesztőség a maga részéről kijelenti még azt, hogy mind ama bajtársak emlékét, kik a Történelmi Lapokkal s a történelmi muzeumunkkal összeköttetésben álltak a gyászoló családtagok, vagy honvédtestületek megkeresésére kész ilyen gyászlapok összeállítása által a jövő számára fenntartani. E gyászlapok egy példánya keretbe foglalva, megőriztetik a honvédek Pantheonában is majd, a Mátyás király születési házában.

* 1825. † 1895.

A kolozsvári és kolozsmegyei egyesült honvéd-egylet igazgató-választmánya szomoruan tudatja a honvéd egyletekkel, bajtársakkal és a hazafias érzelmű közönséggel, hogy kiváló, derék és jeles bajtársuk, Damjanich egykori hős katonája

KALMÁR ANTAL

1848—49-beli, a III. sz. zászlóalj III. érdemrenddel kitüntetett főhadnagya, a kolozsvári és kolozsmegyei honvédegylet választmányi tagja, a kolozsvári orsz. történelmi ereklyemúzeum alapító munkása és igazgatósági tagja,

1895. decz. 10-én d. u. 2 órakor, élete 71-ik évében, letűnt bajtársaihoz költözött.

Az elhunyt Biharvármegyében Rézbányán született 1825. június 13-án. [Gazdasági irnok volt, 1848. május 30-tól 1849. jun. 6-ig szolgálta a szabadságharcot. Eleintén a III. honvéd zászlóaljnál, 1849. február végétől pedig a Rakovina-Thurszky seregredekből ujonnan alakított zászlóaljnál. Mint főhadnagy részt vett Szent-Tamás valamennyi ütközetében, Lagerdorf, Karlsdorf, Alibunár, Sárk. vácz (éjjeli csata), római sáncok, Titel alatt, Pétervár és Ráty helyeken, 1848. jul. 14., aug. 19., szept. 21., decz. 14. 18. 30. 1849. április 7. 11., jun. 4. 6. időkben.

Mint főhadnagyot, Szent-Tamás bevételénél és Ujvidéken egy támadásnál hősiesség magatartása miatt a III. oszt. érdemjellel tüntették ki.

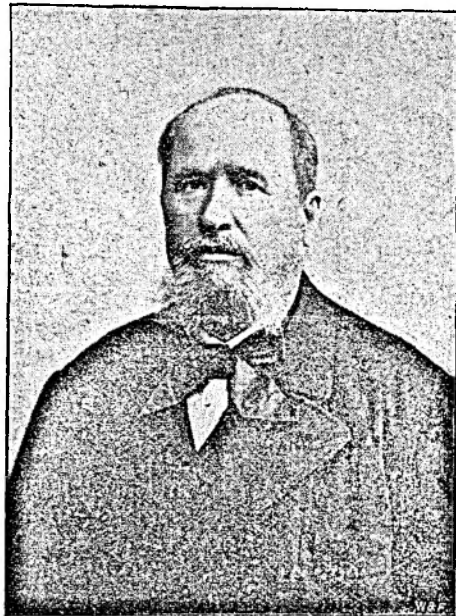
A hű bajtársnak földi porai 1895. decz. 12-én d. u. 3 órakor fognak Óvár, Kornis-utca 4. sz. lakásáról a kolozsvári közös sirkertbe, a róm. kath. egyház szertartása szerint elhelyeztetni. Lelkeért pedig az engesztelő szentmise áldozat 13-án d. e. 10 órakor a kolozsvári óvári Szent Ferencz-rendiek templomában az egek urának bemutatni.

Bajtársak! E két szomorú végtisztelességre jelenjünk meg testületileg!

Kolozsvár, 1895. december 12,

A kolozsvári és kolozsmegyei egyesült honvéd-egylet

Elnöksége.

* 1830. † 1895.

IMREH SÁNDOR

1848—49-iki Mátyás-husár

1895. decz. 25-én éjjel 12 óraker, élete 66. évében M.-Vásárhelyt elhunyt.

Született hajdani Dobokavármegyében, *Nagy-Esküllön*, 1830 április 11-én ev. ref. vallású székely származású szülőktől. 1848. július hóban a kolozsvári ev. ref. kollegium nyomdájából, hol mint betűszedő működött az „*Ellenőr*” mellett, belépett a Kossuth később Mátyás-husár nevet viselő 15 ezred 2-ik századába. 1848-ban Szamosujvárnál (1848. nov. 13. 14. Urbán ellen; egy pár nappal később (nov. 16). Kolozsvárnál Bem tábornok vezérlete alatt a következő csatákban vett részt, mint közharcos: Kolozsvár visszafoglalása alkalmával 1848. karácsonjakor, a midőn az Urbán hadserge szétveretett; Nagy-Szeben alatt 1849. január 21-én a jobb szárnyal: Szelindken 1849. január 30-án; Vizaknánál 1849. február 4-én s az onnan történt küzdelmes hátrálásban a piski-i hidig t. i. febr. 4, 5, 6 és 7-én E véres és vesztett csata lefolyását és a hátrálást megírta a „*Vasárnapi Ujság*” 1891. évi 12. 13. 14. és 15-ik számaiban. Részt vett továbbá a piski-i hidnál lefolyt véres, de győzelmes csatában 1849. február 9-én; a Jád-Borgó-Prundnál 1849. február 25-án lefolyt győzelmes csatában

Résztvett az 1849. márczius 11-én Medgyes mellett lefolyt csatában, Perecz honvéd ezredes vezérlete alatt, a midőn egy ellenséges hadosztályt visszaűztek Erzsébetváros felé. Nagy-Szebennek 1849. márczius 11-én történt bevétele után (e csatában nem vett részt) midőn Bem az ellenséget űzte Brassó felé, Fogaras mellett Sárkányban egy roham alkalmával megsebesült (márcz 17-én) Fogarasban gyógykezeltetett Heut és Bruszt orvosok által. Felgyógyulása után ismét sorakozott bajtársai közé, míg Zsibónál letette a fegyvert. Az után besoroztatott a 6^z. cs. kir. gyalogezredbe, hol mint tizedes és őrmester szolgált Olaszthonban 1857-ig. A katonaságtól ismét a könyvnyomdászati pályára lépett, s előbb Kolozsvárt és Budapesten működött; 1867. óta vezetője a marosvásárhelyi ev. ref. kollegium nyomdájának. I. S. szabad idejében a *szabadságharczi eseményekkel Petőfi Sándor* sírhelyének kutatásával foglalkozott. 1880-ban ily című füzetet írt: „*Visszaemlékezés az 1848—49. évi szabadságharczra Erdélyben, írta egy volt honvéd huszár.*” Egy pár évvel később ily címűt: *Emlékek az 1848—49. évi szabadságharcz korszakából Erdélyben*; írta egy volt honvédhuszár. 1881-ben a Petőfi Sándor sírhelyére vonatkozólag meglepő felfedezési eredményre jutott 1887-ben összes szabadságharczi emlékeit kibővítve erős meritett papírra megírta s keménybe köttetve beküldte július 2-án a budapesti nemzeti múzeumba, mely ott *1268—1887 számot* nyert; másolatban szintén keménybe köttetve, beadta a marosvásárhelyi ev. ref. kollegium könyvtárába, mely „*Új gyarapodás 28—1887. sz. a*” van E füzetekben ismertette van a felfedezett *Petőfi sírhelye is* Többször írt e fontos kérdéstről a „*Marosvidék*”-ben . . . H. . . R. aláírással (vezeték és keresztnevének utolsó betűi): ugymint 1888-ban az 53-, 55- 60-ik számban. 1889-ben a 2- és 12-ik számban; ez utóbbiban már nyíltan saját neve alatt. Ismertette néhai gr. Haller Józsefnek a Petőfi-sírról írt s hozzá intézett leveleinek kivonatát, jegyzetekkel kísérvé az „*Erdélyi Híradó*” 1890. évi 119. számában; „*Petőfi irnokoskodása*” című közleménye megjelent az „*Erdélyi Híradó*” 1890. évi 174. számában; „*A megsértett Petőfi*” ugyanazon lapnak ugyanazon évi egy másik számában „*A Petőfi Sándor sírhelyéről*” írt cikke megjelent ugyancsak az „*Erdélyi Híradó*” 1890. évi 265. számában

„*A szelindeki csata napja*” című közleménye megjelent a „*Kolozsvár*” 1891. évi 131 és 132-ik számaiban. A „*Történelmi Lapok*” mindenik évfolyama között tollából történelmi adalékokat valamint több apróságot is. Nehány jó közleménye pedig soron van.

Az elhunytat decz. 27-én a ref. egyház szertartása szerint a marosvásárhelyi r. katolikusok sírkertjében levő családi sírboltba helyezték.

Béke poraira!

A Történelmi Lapok előfizetőihez!

Kérjük az alábbi sorokat figyelemmel elolvasni.

A „Történelmi Lapok“ pályafutásának V. évébe lép.

Ez idő alatt mennyit tett, mily mértékben mozdította elő a történelmi adatok gyűjtését, az elő van sorolva 1895. évfolyam 25—28 lapjain foglalt „Jelentés“ -ben.

Négy év előtt egy hatalmas, erős, derék gárda állt össze, a „Munkatársak“ csoportjában ezek fáradtak lankadatlanul, ezek emelték ki a nyomor és inség által eltemetett bajtársakat abból a sirből, melybe a közöny, a feledékenység, az újabb kor, őket élve eltemette.

Ez a gárda a 4 év alatt erősen megritkult. A még élő tagjainak nagy része a toll kezelésére is karczképtelenné vált immár az öreg kor miatt.

Fájdalommal soroljuk ezt elő, de nem szabad télenül merengenünk a helyzet e szomorú képe előtt.

Feladatok várnak reánk, a miknek megoldása elvállalt kötelességünk.

Kötelességünk a gárda elköltözött tagjai helyére újakat tenni.

Kötelességünk az órállomásokat betölteni, a szegény, elhagyatott, ügyefogyott, inségben szenvedő honvedek sorsát felkarolni. E kötelességből kifolyólag lapunk előfizetőihez intézünk néhány kérést.

Sziveskedjenek, vidékükről, lehetőleg a fiatalabb gárdából, tanárok, hivatalnokok, vagy más az irodalommal foglalkozók köréből a „Történelmi Lapok“ számára olyan egyéneket ajánlani, a kiket a szerkesztő bizottság közelebbi gyűléséből félkérjen s kik azt a nehéz, de szép missziót, hogy vidékén a történelmi adatok gyűjtése körül buzgolkodják s az öreg honvedek ügyét felkarolja, mint a Történelmi Lapok munkatársa, teljesítse.

A jövő hó közepén ugyanis megerősítjük a munkatársak gárdáját.

Új erőket választunk a megritkult sorokba.

A munkatársaknak, mint eddig, jövőre is feladata lesz, vidékekről, a történelmi adatokat összegyűjteni, a nagy napok iránti kegyelet ápolására befolyjni. A szabadságarcz szereplőire vonatkozó adatokat a történelem számára lehetőleg tisztázni.

Az elköltöző bajtársakról írott megemlékezést küldeni a honvedek Pantheona a Történelmi Lapok s a történelmi ereklye muzeum számára.

Feladata lesz a szegény honvedek ellátási ügyét, a hol nincs honvéd-egylet, vagy a hol ez már nem akció képes, a hatóságoknál gyorsan eligazíttatni és a központhoz juttatni.

A „Történelmi Lapok“ mint a multban tette, most is tájékoztatót fog össze állítani a segélyezés és ellátás iránti kérések felszerelése körüli eljárásra nézve. A szerkesztőség székhelyén egyik munkatárs kizárólag e kérések intézésével és továbbításával fog foglalkozni. Gondot fordít ez arra is, hogy minden kérés kellőképen felszerelve kerüljön a központ elintézésébe elé.

A fő és szék városban pedig munkatársainkból külön bizottságot alakítunk, a mely bizottság hétről-hétre személyes után járással szerez meggyőződést a kérések elintézéséről. Ez által érdeklődést keltünk a honvedek iránt szélesebb körben. Érvényesülni fog a munka felosztás elve; egy-egy ember egy-egy részét könnyen elvégzi a nagy egésznek és a személyes utánjárással, nem csak sok keserű várakozásnak esetleges félre értéseknek, megrövidítéseknek, hanem sok meddő felszólalásnak is elejét vesszük.

Arra kérjük lapunk barátait, hogy leendő munkatársainkra vonatkozó javaslataikat febr. 9-éig megtenni sziveskedjenek.

A Történelmi Lapok
szerkesztősége.

Kérés. A kolozsvári honvéd-egylet az elagott, munkaképtelenné vált öreg harcosok pillanatnyi segélyezését egymás között és a nemes lelkű közönség körében eszközölt gyűjtésekből fedezi időről-időre. A múlt év novemberi közgyűlésen 15 frt pénztár maradvánnyal számolt be pénztárnokunk. A letelt két hónap alatt a segélyezést ebből fedeztük, de már az utóbbi nap egy szegény bajtársunkért a közönség áldozat készségéhez fordultunk. Hazafiui bizalommal fordulunk a kolozsvári és kolozsmegyei honfiakhoz, honleányokhoz, a pénztézetekhez, biztosító társaságokhoz és más testületekhez s tisztelettel kérjük: Kegyeskedjenek adományaikkal a f. évben is az éhező munkaképtelen honvédek nyomorán a pillanatnyi segítést lehetővé tenni. A kegyes adományokat kérjük az egylet pénztárnokához: Mamitza Jánoshoz, főtér iparosok épülete, vagy pedig Böckel Károly választmányi tag főtéri üzletébe juttatni. Kolozsvár 1895. decz. 30. a honvédegyelet választmánya nevében Szabó Sámuel elnök, Nagy Pál jegyző.

Elemlitjük, hogy Gál Dánielné Urnő 1 frtot küldött a honvédegyeletnek. Az összeget rendeltetése helyére juttattuk.

Öreg honvédek képei a mileniumon. A kolozsvári orsz. ereklje muzeum a m. é.-ben felhívta a 48—49-es honvédeket, hogy egyenkint vagy csoportosan fényképeztessek le magukat, a képeket a honvédek rövidebb-hosszabb életrajzai kíséretében küldjék be, hogy a daliás idők katonáinak képeiből minél szebb és imponálóbb csoportot lehessen alakítani. A felhívást tett követte. Több száz arckép, csoportkép, egy kis levéltárt képező életrajzi adat-tár érkezett be, melyek már is szakszerűen vannak rendezve és csoportosítva. Legtöbb egyes kép van a kolozsvári honvéd-egylet köréből. Utánna a brassói, szolnokdoboka-megyei, szentesi, marostordamegyei honvéd-egylet köréből. Képviselve, van különben a szabadságharc minden fegyverneme és több katonával képviselve van minden honvéd-egylet. Most a kolozsvári honvéd-egylet előterjesztett indítvány folytán egyik gyűlésén elhatározta, hogy a tavaszon egy lakalmas napra összehívja az összes egyleti tagokat a Dunky-fivérek műtermébe; ott csoportosan, zászlóaljankint azután egyes képekben levéttetik magukat a mileniumi gyűjtemény javára. A muzeumban Kalmár Antal főhadnagy rendezti a képesoportozatokat. Lajstromozza zászlóaljankint és betűsorban. Az arcképpel kapcsolatosan beérkezett életrajzok és a honvéd szolgálatra vonatkozó okmányok vagy egyéb iratok a honvéd nevével és szolgálati minőségével ellátott pálliumba helyeztetnek. A pálliumok betűrendben tartatnak nyilván. Ez uttal is felkérjük azokat, a kiknek csak arcképük vagy életrajzuk van benn, hogy pótlólag a hiányt kiegészíteni sziveskedjenek. Ki vánatos volna, ha minél számosabb arckép s életrajz érkeznek be a honvédektől vagy hozzájuk tartozók részéről. Az életrajzokhoz kérdő pontokat tartalmaz lapunk jelen száma.

Előfizetések nyugtázása.

1895. egész évre előfizettek:

Fekete Gyula, Sándor János, Dobay József altábornagy, Fáy Barnabás, Id. Ferenczy Ferencz honv. százados, Haynik Lajos, Hirschl Béla főszolgabíró, Kenyeres Pál v. pénztárnok, Konya Lőrincz, Kovács Gyula, László Mihály, Ludvig Tamás, Nagy Sándor ellenőr, Nuričan József ny. ellenőr, Mándy Gyula, Ménasági János Pap Sándor áll. előljáró, Pauszné Mikó Ilka Rády Ubáld, Reck József alhadnagy, Szám Lőrincz bá-

nyatiszt, Szilágyi Ferencz főhadnagy, Szinnyei József Varga Zsigmond, Id Várady Lajos igazgató, Veszprém vármegyei alispáni hivatal, Zoltáni Czírjék Imre, Dobolyi József, Frünfelder Antal ellenőr, Kenderessy Mihály honv. egyleti elnök, Magyar társulat Bukarest, Málnássy Ferencz tanár.

1896. évre befizettek:

Kováry László, Wégh Bertalan. Dr. Balogh Sándor, Perndl Ignác igazgató, Dr. Reiner Zsigmond. Ifj. Várady Lajos gyógyszerész, Antos János nagybirtokos, Bárdossy József, Nemzeti kaszinó Budapest, Özv. Cserey Jánosné sz. Zathureczky Emilia Özv. Gaál Dánielné, Gál Péter, Magyar társulat Bukarest, Mütter Ferencz kir. táblabíró, Dr. Orbay Antal ny. megyei főorvos, Szakács Károly birtokos, Szentesi takarékpénztár, Tordai kaszinó egylet, Id. Várady Lajos igazgató.

1894. egész évre befizettek:

Fáy Barnabás, Pildner Ferencz főszolgabíró.

HIRDETÉS.

ERDÉLYI EGESZSÉGI LABDACSKOK.

(CSODA-LABDACSKOK.)

Mindennemű székrekedés és azok következményei eltávolítására, hogy mily kitűnő házi szer, mutatja az a körülmény, hogy minden más összetélt tul szárnyalt, semmiféle ártalmas szert nem tartalmaz, éppen ezért nem ártalmasok a gyomor- és belekre. Hanem az emésztést rendes állapotba hozzák; aranyeresek, gyomor- és májbajosoknak és azoknak, kik altesti idegbántalmakban szenvednek és a vértisztítást igénylik, biztos gyógyulást hoz, helyreállítják és fentartják az egészséget.

A fenti bajokon kívül a következő bajokban nyújt alapos segélyt: Kezdetleges, nyílt és vak arany érnél, mindennemű kiütéseknel, régi sebeknél, sömör-, otvar-, fekélyek-, fej- és fül-fájdalomnál, gyomorhurut-, gyomorgörcs-, hányinger és nehéz emésztésnél. Továbbá rheumaticus bajoknál az epe kiválasztást elősegíti, egyszersmint óvszerűl szolgál a járványos betegségeknel.

HASZNÁLATI UTASÍTÁS.

Felnőttek reggel és este 2—3 labdacskot vesznek. Erősebb szervezetűek 4—4 szemet vehetnek, kik gyomorbajban szenvednek és hosszabb kurát akarnak tartani, minden reggel vegyenek 2 szemet. Ára egy próbadozsnak 21 kr. egy rendes doboznak 50 kr.

KAPHATÓ:

NAGY SÁNDOR

gyógyszertárában a „vörös kereszt”-hez Maros-Vásárhelytt, Szt.-György-utca 4. sz.

Gyógyászati különlegességek. Illatszerek. Pipere- és gyógyszer-szapanok. Gyógyborok. Valódi tokaji asszu-Francia és magyar Cognak. Mindennemű ásványvizek. Legkitűnőbb minőségű „China Malaga” és „China-Vas-Malaga” bor. Sebészeti eszközök. Kötészek stb.

Egyedüli készítője és szétküldési raktára a már 10 év óta közkeveltségnek örvendő „Gyöngyvirág” különlegességeket u. m.: Gyöngyvirág hölgybor, szárviz, fogpor, arczkenőcs. mosdóvíz, hajolaj. pomádé, brillantin, viasz pomádé illatszert, eau de Cologne, hajszesz, szappan és Gyöngyvirág szobafüstölőnek.

Készítője a legtisztább gyógyszerészi szeszből előállított Sósorszesznek és a Dr. Tischler általánosan elterjedt gyógyerejű szárvize és fogporának.

Levélbeli megrendelések postai utánvét mellet a legnagyobb pontossággal eszközöltetnek; csomagolásra nagy gond fordítatik.